

Archeologienota Herselt – Bergomsestraat

Ruth Ferket en Natasja Reynolds

Bornem
2021

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Ruth Ferket en Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2021/12.807/83

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.3.3	Werkwijze	10
2.4	Assessmentrapport	10
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	10
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	25
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	30
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	31
3	Samenvatting.....	33
4	Bibliografie	34
4.1	Publicaties	34
4.2	Websites	34
5	Bijlagen	35
5.1	Archeologische periodes	35

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2020K256

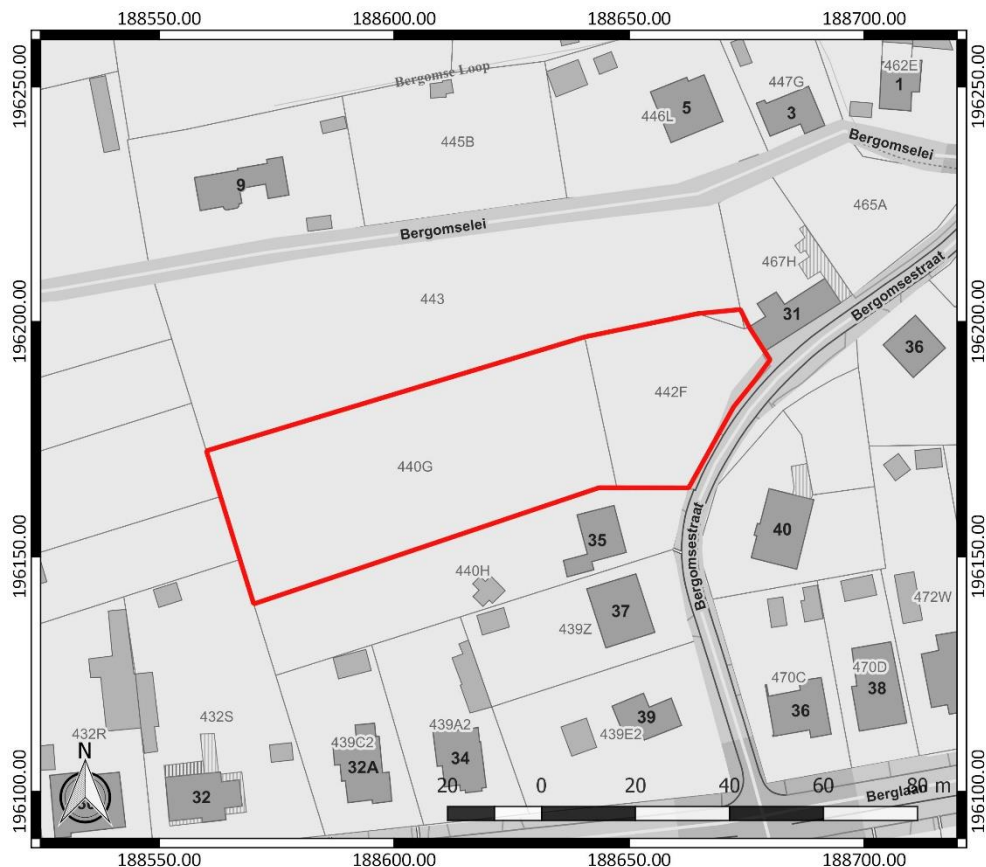
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Herselt, Herselt, Bergomsestraat, Bergom

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 188560.04, 196139.95
- 188680.19, 196202.62

Kadastraal plan:

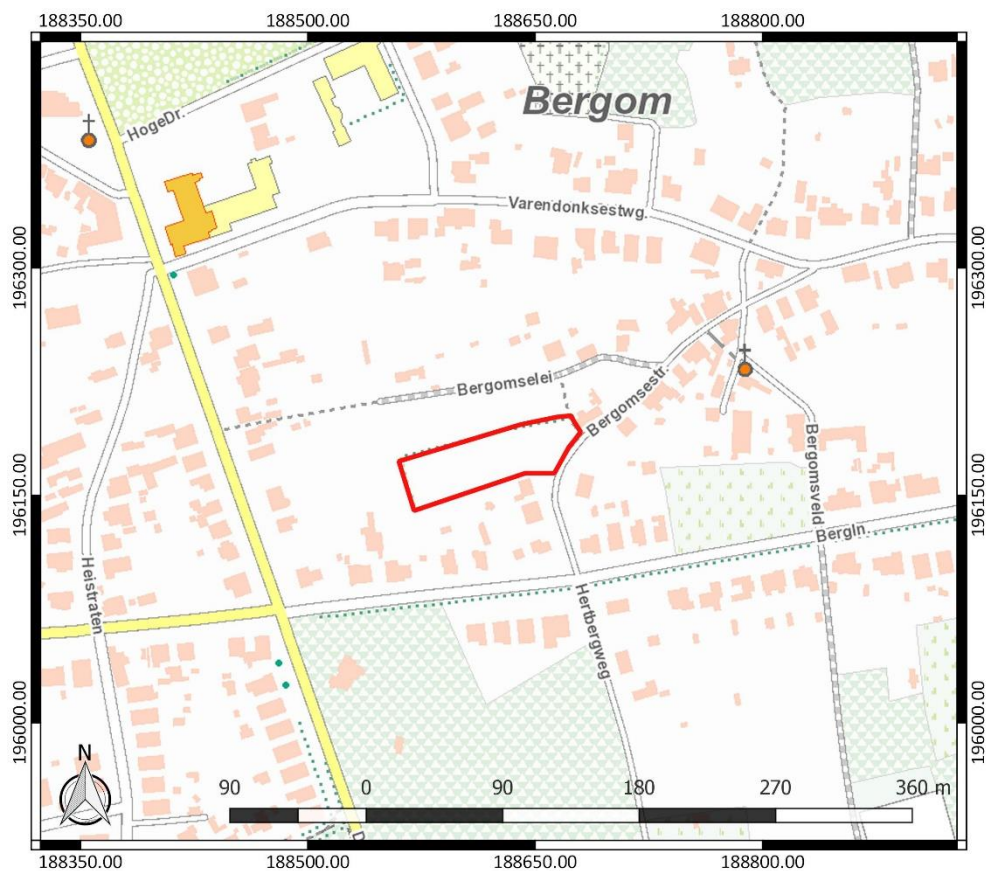

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Herselt, Afdeling 1, sectie B, nummers 440G, 442F, 443 (partim) en 467H (partim); en openbaar domein

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3577 m²

Topografische kaart:

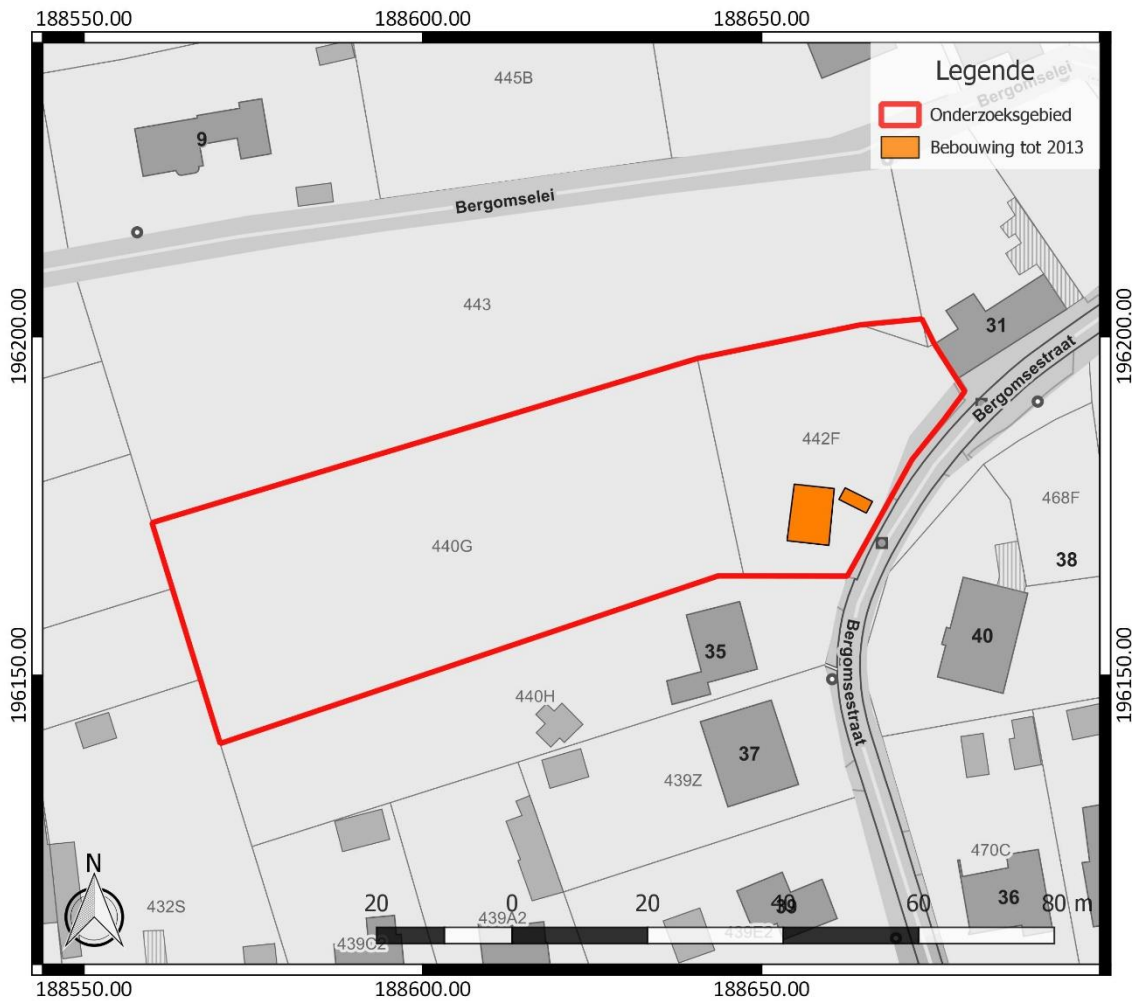

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 01/12/2020 – 04/05/2021

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: Tot in 2013 was er beperkte bebouwing aanwezig ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie en sloop ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstoring is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringskaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoekopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit negen loten voor eengezinswoningen met carports en de aanleg van wegenis (Figuur 4). Een zone van 10 % wordt gereserveerd voor publiek toegankelijk groen. Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. De aanleg van woningen en verhardingen (terrassen, wegenis, een oprit, toegangen en parkeerplaatsen in grasdallen) betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen worden niet onderkelderd. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling ook nog niet vast.

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferreed geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), het primitief kadasterplan uit 1830-1834, de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Vandermaelenkaart (1846-1854) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

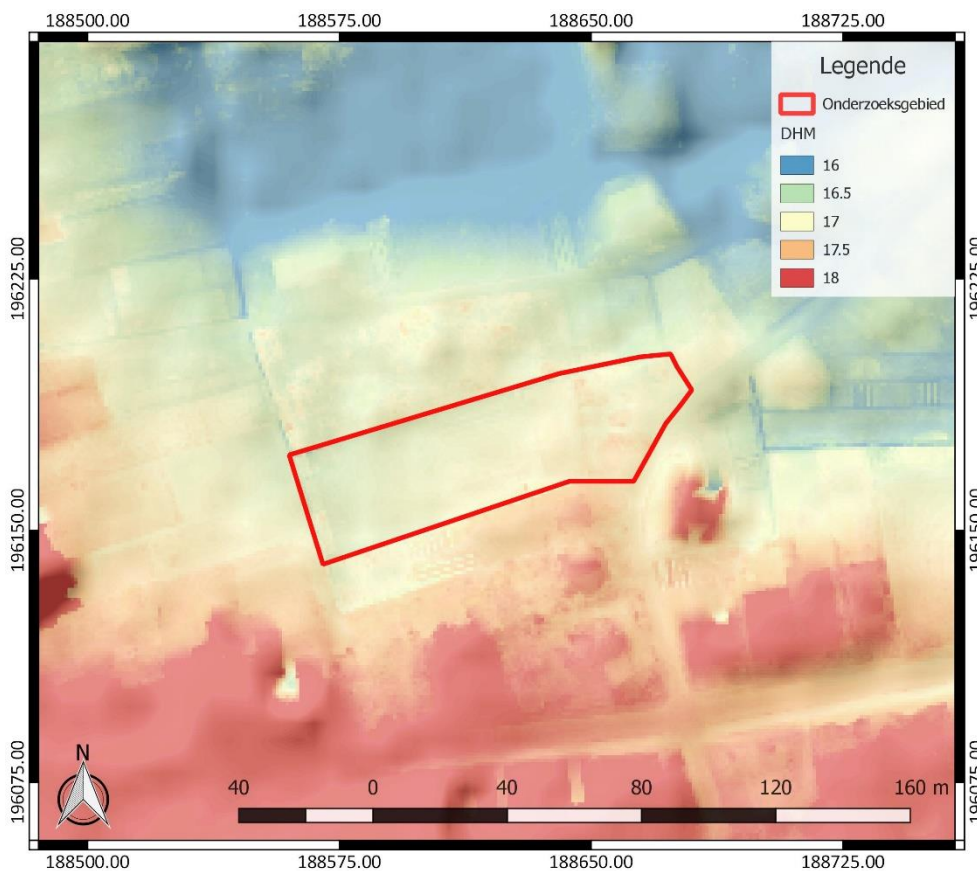
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het gehucht Bergom, op het grondgebied van de gemeente Herselt. Het centrum van Herselt situeert zich op een afstand van ca. 3,3 km ten zuidwesten. Op kortere afstand (ca. 1,2 km) ten noorden bevindt zich het centrum van Westerlo. Het terrein wordt in het oosten afgebakend door de Bergomsestraat en situeert zich verder tussen de Bergomselei in het noorden, de Berglaan in het zuiden en de Diestsebaan in het westen (Figuur 5). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden.

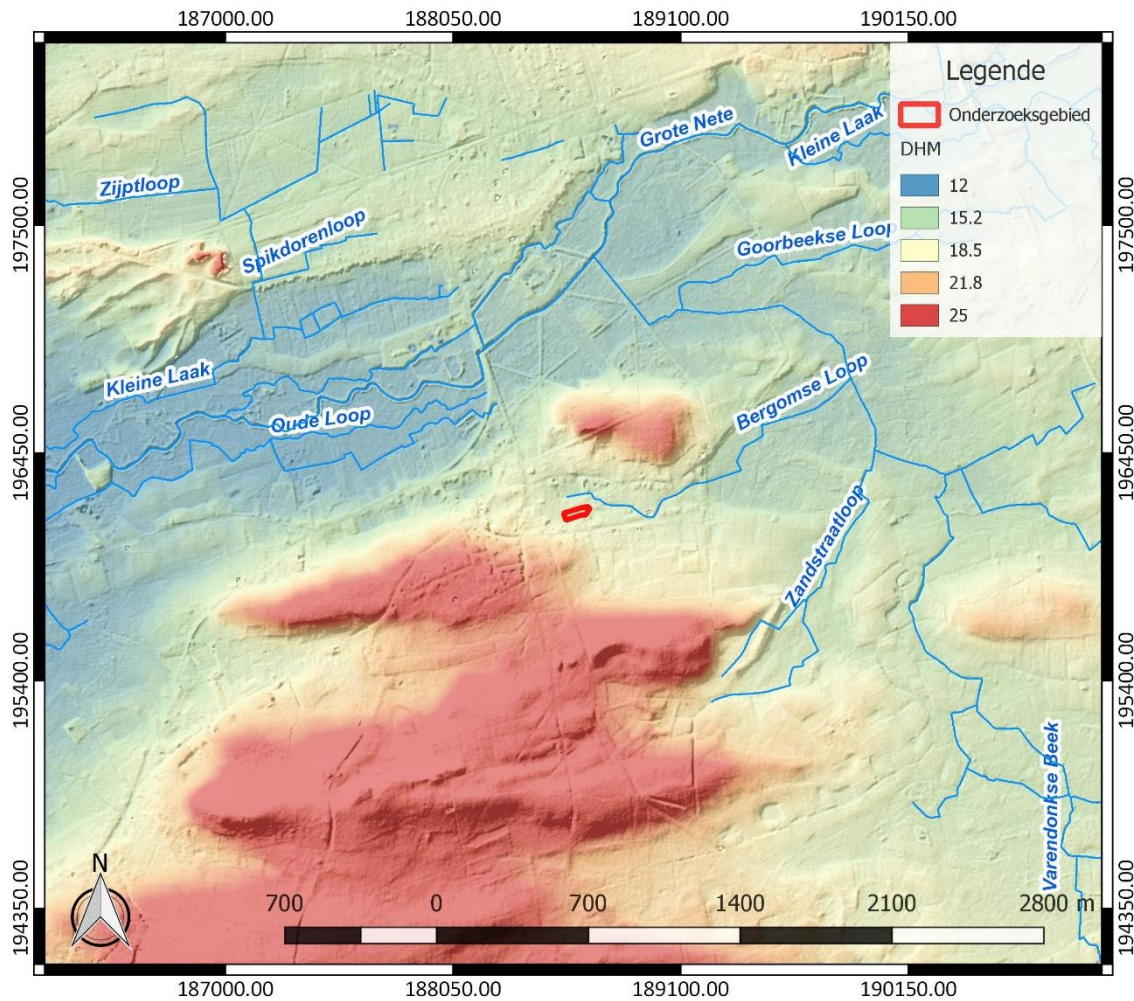
Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. De Bergomse Loop stroomt op korte afstand ten noorden en ten oosten van het terrein (Figuur 7). Deze waterloop mondt ten noordoosten van het terrein uit in de Varendonkse Beek, een zijbeek van de Grote Nete, die ten oosten en ten noordoosten van het onderzoeksgebied gesitueerd is. De Grote Nete zelf stroomt op enige afstand ten noorden van het onderzoeksgebied.

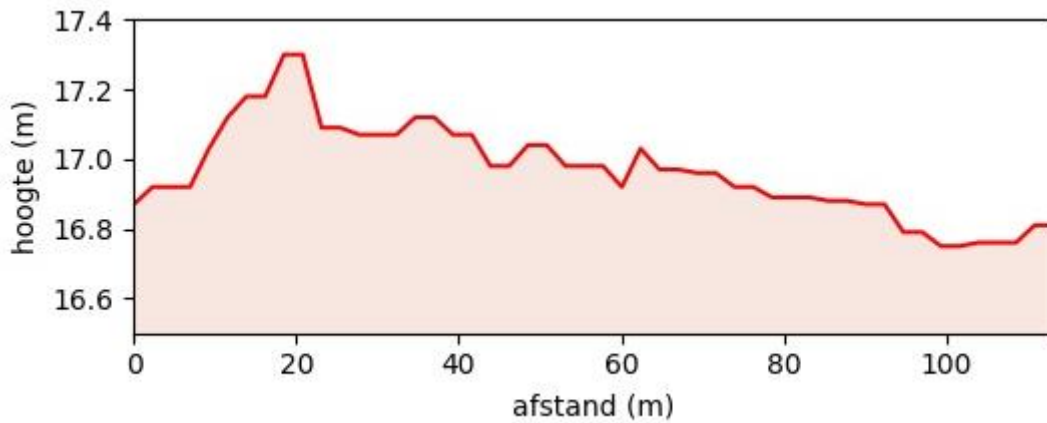
Figuur 5: Luchtfoto van 2019 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 6: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 7: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

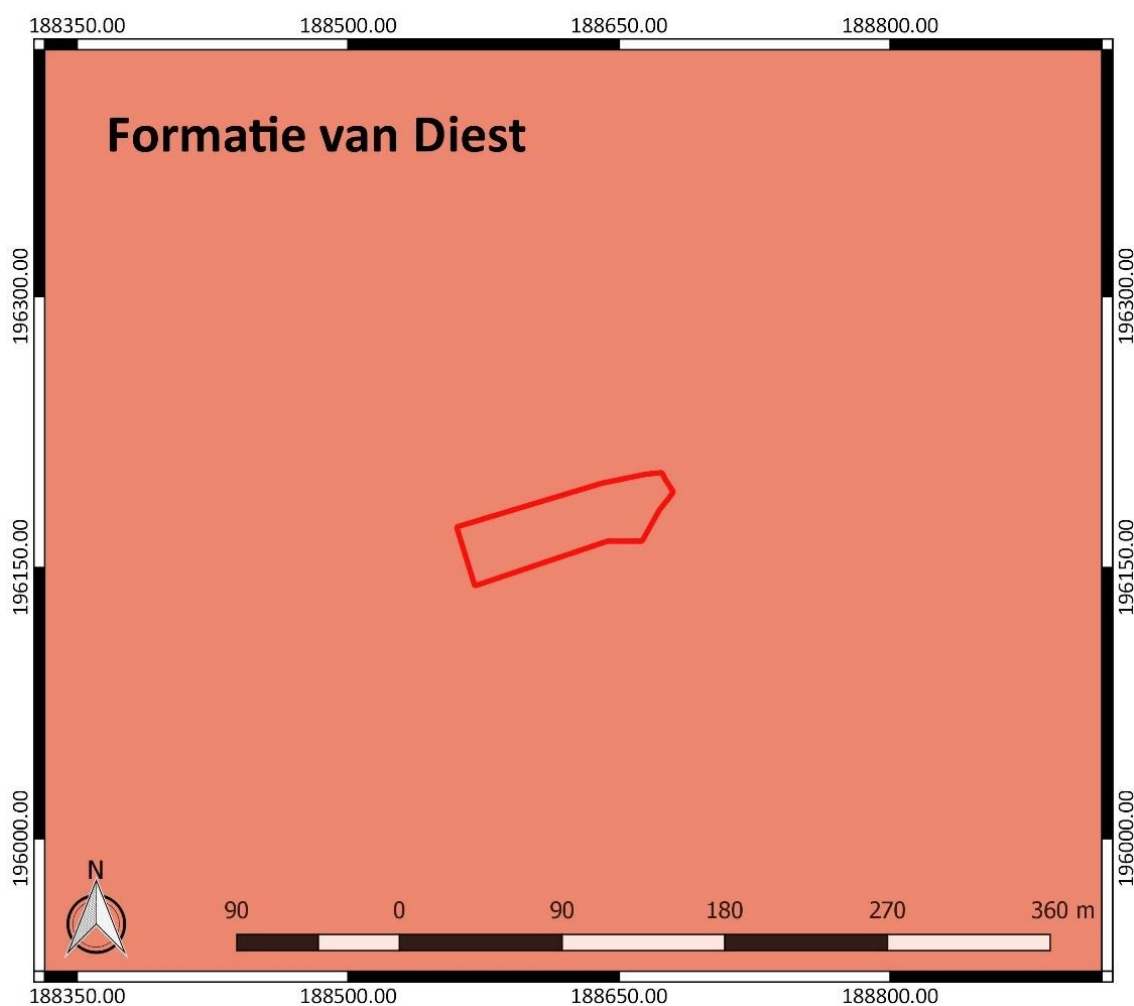

Figuur 8: Hoogteverloop van oost naar west over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Herselt bevindt zich op de overgang van Laag- naar Midden-België en ligt in een kom die omringd wordt door een aantal heuvels. De hoogste heuvel is de Suikerberg, met een hoogte van 42 m. De heuvels behoren tot een heuvelkam tussen Diest en Aarschot. Ook de Kapittelberg (met een hoogte van 32 m)

maakt deel uit van deze kam.³ Op geografisch vlak behoort het onderzoeksgebied tot de Zuiderkempens, die een komvormige, naar het westen toe geopende depressie vormen. De topografie ligt er meestal lager dan 20 m TAW. De omgeving vertoont op geomorfologisch vlak een sterke variatie. Ten zuiden bevinden zich de sterk golvende heuvels van het Hageland, die continue en langgerekte zuidwest-noordoost gerichte heuvelrijen vormen. Meer naar het noorden toe wordt de continuïteit van de heuvelruggen doorbroken en bevindt er zich een reeks geïsoleerde heuveltoppen. Verder noordwaarts situeert zich de oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei.⁴

Het onderzoeksgebied ligt in een gradiëntzone tussen de vallei van de Grote Nete ten noorden en een heuvelachtig landschap ten zuiden. Het bevindt zich in een lage zone tussen verschillende heuvels in (Figuur 6). Het terrein is vrij vlak en kent een hoogte van 16,75 tot 17,3 m TAW (Figuur 8).

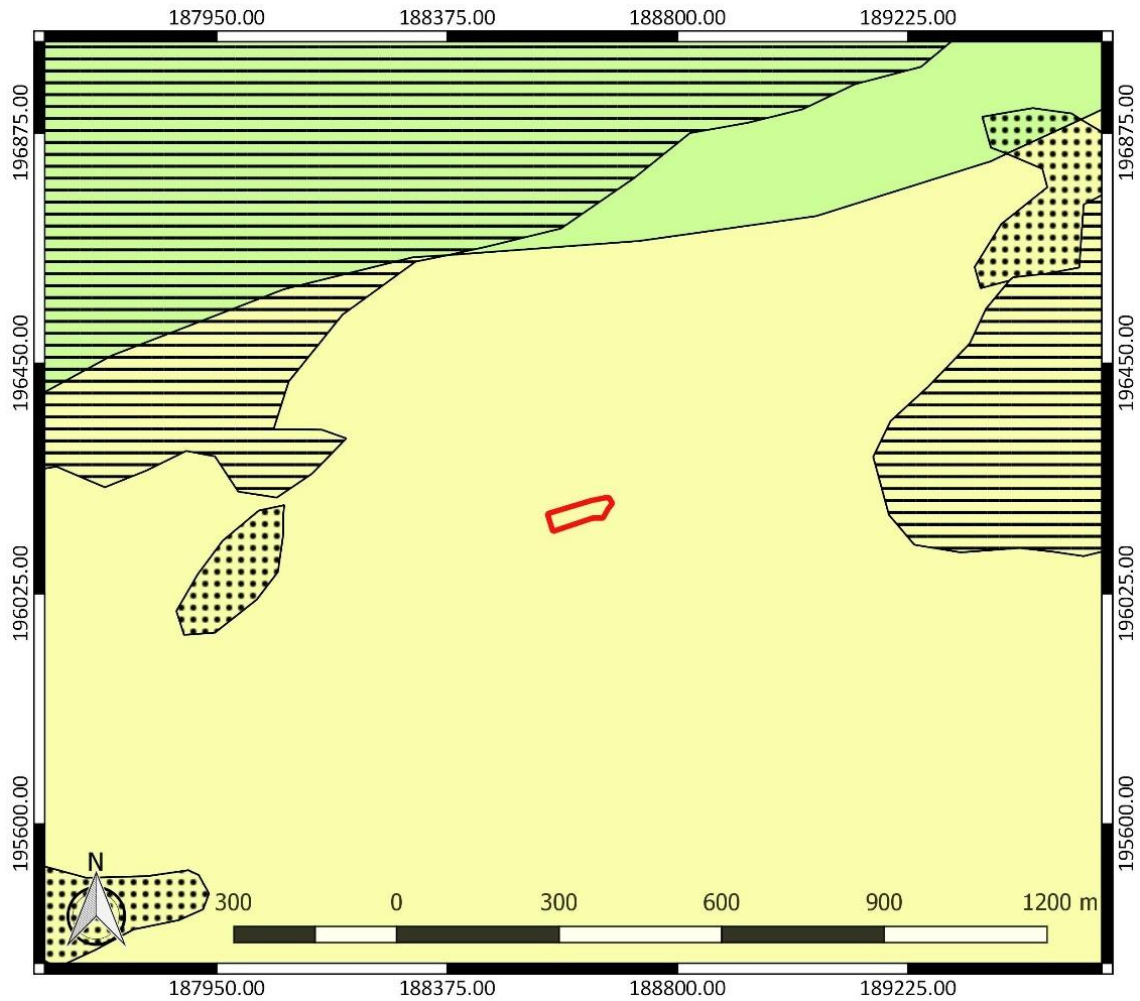
Figuur 9: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 9) bestaat uit de Formatie van Diest. Deze formatie wordt gekenmerkt door groen tot bruin zand, dat heterogeen en glauconietrijk is. Dit zand bevat meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke en micarrijke horizonten en wordt gekarakteriseerd door een schuine gelaagdheid.⁵

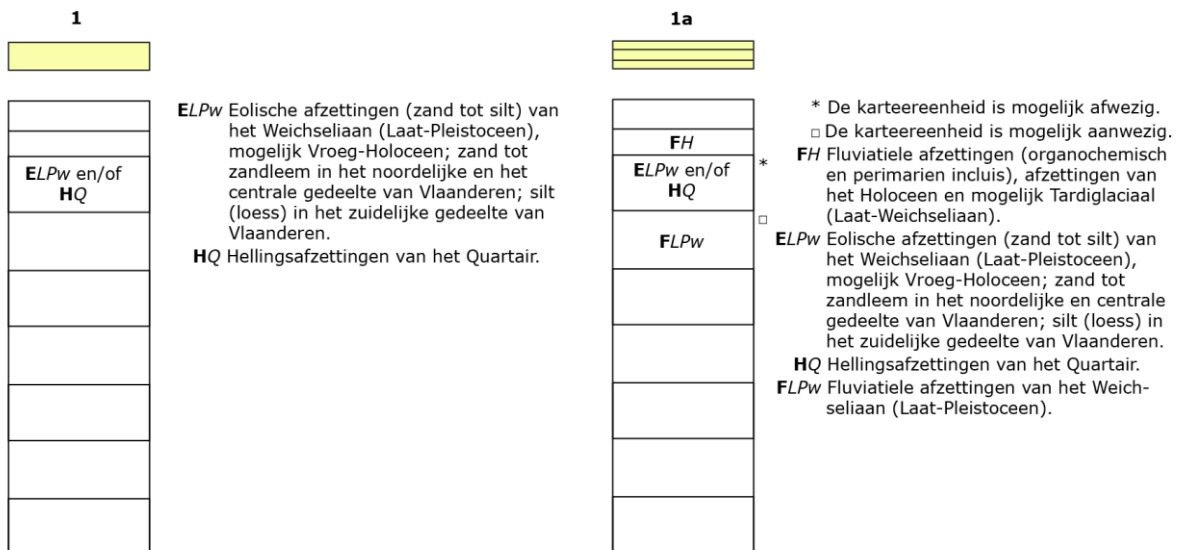
³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Herselt [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14094> (Geraadpleegd op 02-12-2020)

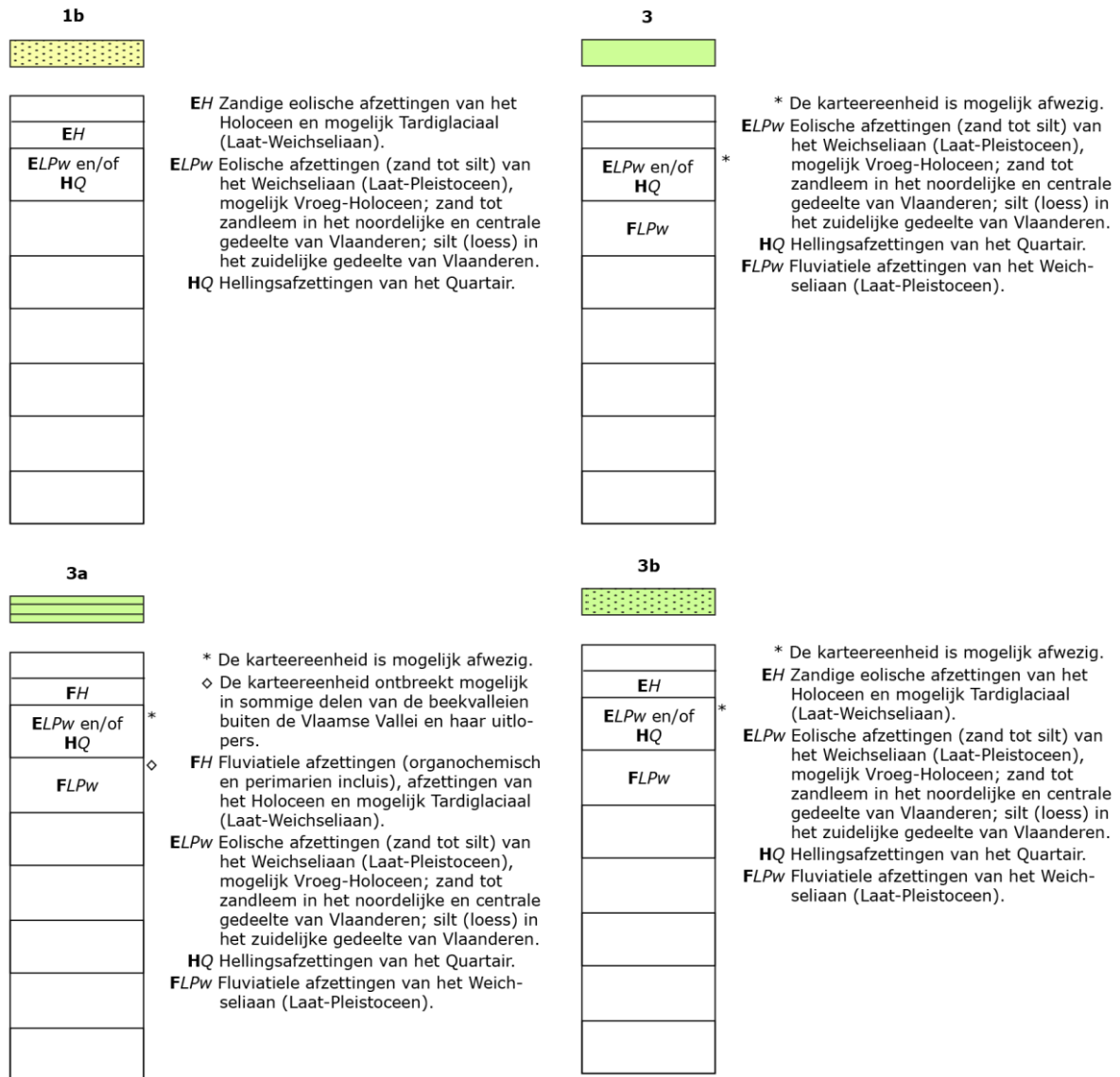
⁴ Bogemans/Van Molle 2007, 3-4

⁵ www.geopunt.be/kaart

Figuur 10: Quartairegeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

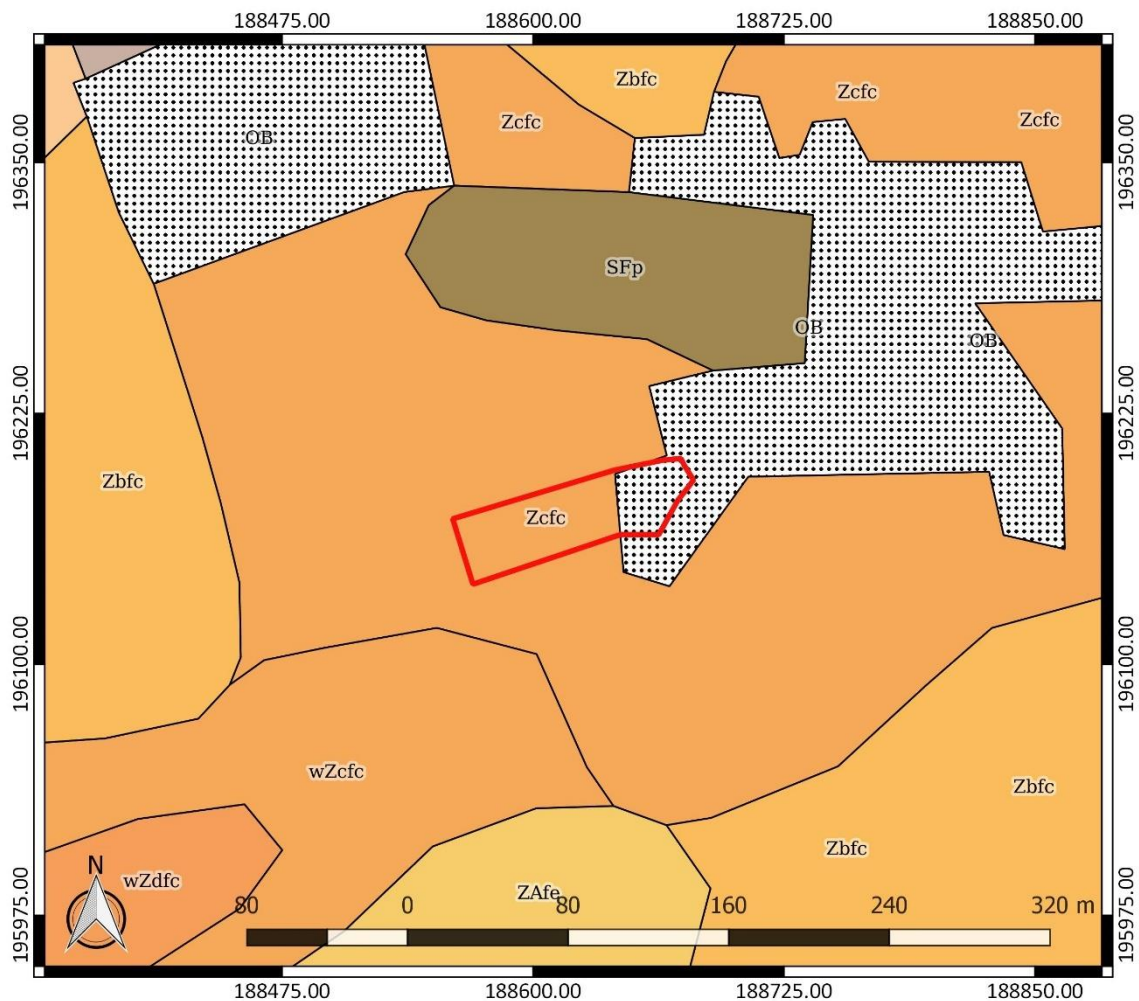

Figuur 11: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De quartairgeologische kaart (Figuur 10) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Ter hoogte van de groene en gearceerde zones op de kaart zijn er mogelijk ook nog oudere fluviaatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) aanwezig. In de gearceerde zones zijn er tevens jongere fluviaatiele afzettingen, afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) te vinden. Op de kaart zijn ook nog enkele gestippelde zones weergegeven. Hier komen zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) voor, gevolgd door eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁶

⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 12: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 12) toont dat in het onderzoeksgebied een matig droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Zcfc) te verwachten is. De materialen vertonen in de diepte een geel- of groenachtige kleur. Het oostelijke deel van het terrein is in een bebouwde zone (OB) gesitueerd. Op korte afstand ten noorden treffen we een natte tot zeer natte lemig zandbodem zonder profiel (SFp) aan. Ten zuidoosten, ten westen en verder ten noorden van het terrein evolueert de bodem naar een droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont, waarbij de materialen in de diepte een geel- of groenachtige kleur vertonen (Zbfc). Ten zuiden wordt droog zand met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont en stenige materialen (texturen Z en S) verwacht (ZAfe). De bodemkaart geeft ten zuidwesten tenslotte nog een matig natte zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont en klei-zandsubstraat op geringe diepte (ondieper dan 75 cm) weer (wZdffc). Ook bij dit bodemtype vertonen de materialen in de diepte een geel- of groenachtige kleur.

Figuur 13: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskarta gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de karta ingenomen door gras, struiken, bomen en onbedekte grond (Figuur 13). Dit beeld wijkt af van het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 5), waarop geen bebouwing en verharding meer te zien is. De luchtfoto toont dat het onderzoeksgebied volledig door akkerland, gras, struiken en bomen wordt ingenomen. Op oudere luchtfoto's is te zien dat de bebouwing die op de bodemgebruikskarta is weergegeven, verdwenen is na 2013 (zie ook 2.4.2). De potentiële bodemerosiekarta geeft geen informatie over de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied en wordt daarom niet weergegeven.

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Herselt maakte tijdens de middeleeuwen deel uit van het markgraafschap Antwerpen, kwartier Herentals. Het dorp werd voor het eerst vermeld als "Harsele" in een pauselijke bulle uit het jaar 1139. Van de 13de tot de 15de eeuw was de heerlijkheid Herselt in het bezit van de adellijke familie van Wesemael, die ook Westerlo in handen had. De laatste heer van Westerlo en Herselt was Jan II van Wesemael. Na diens dood in 1464 werd Herselt na verschillende verwickelingen in 1482 eigendom van de familie de Merode, die de heerlijkheid in handen had tot het einde van het ancien régime. De eigendommen van de Merodes werden in 1626 verheven tot markizaat. In 1628 werd het markizaat beschreven als bestaande uit Westerlo en de heerlijkheden "Herselt, Hulshout, Soersel, Berchem (het huidige gehucht Bergom) ende dijen de baenderije tot Quackebeke" (baronie Kaaibeek). Herselt was dus een heerlijkheid onder Westerlo, ondanks dat de heerlijkheid van oudsher naar zelfstandigheid streefde. Het dorp had zelfs een eigen schepenbank, die ten hoofde ging bij de schepenbank van de Bijvang van Lier. Bij de opheffing van het ancien régime werd Herselt een zelfstandige gemeente.⁷

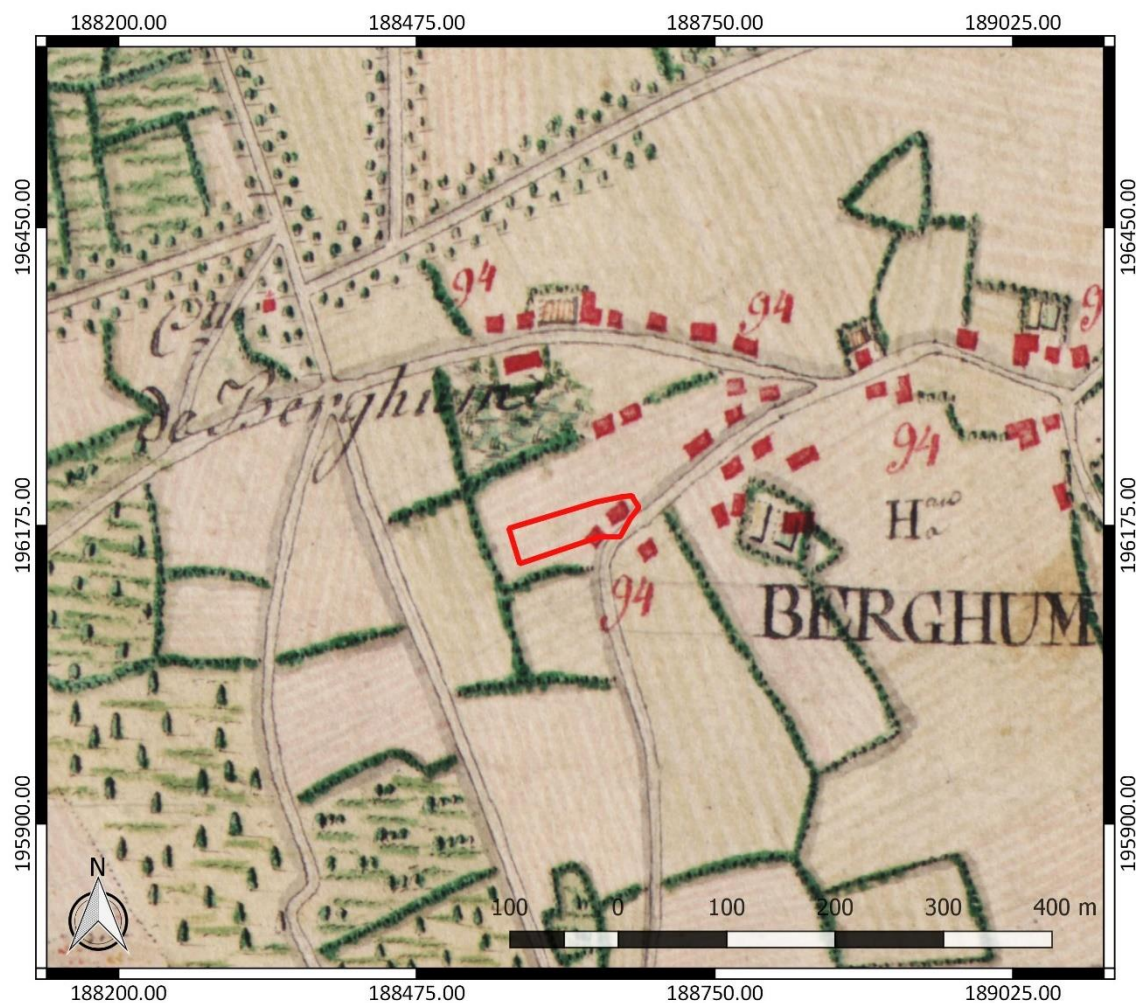
Een deel van Herselt was vanaf 1159 kerkelijk bezit van de abdij van Tongerlo. In dat jaar droeg Aysilia, leenvrouw van hertog Godfried III, haar goederen in Herselt over aan de norbertijnen. De jonge abdij verwierf in de loop van de 12de eeuw bijkomende bezittingen en tienden onder de heerlijkheid Herselt en vanaf 1365 bezat ze ook het patronaats- of begevingsrecht. Zo kwam Herselt volledig onder kerkelijk beheer van Tongerlo te staan. De parochie van Herselt zou vanaf ca. 1100 deel uitgemaakt hebben van het bisdom Kamerijk en geressorteed hebben onder het aartsdiakonaat Antwerpen. Vanaf 1559 hoorde de parochie Herselt bij het bisdom Antwerpen onder de dekenij Herentals. In 1803 werd Herselt als succursale kerk ingedeeld bij het aartsbisdom Mechelen, dekenij Geel. Pas in 1837 verwierf Herselt het statuut van parochiekerk. Vanaf 1873 werd de parochiekerk onderdeel van de dekenij Westerlo. Bij de splitsing van het aartsbisdom Mechelen werd Herselt opnieuw ingedeeld bij het bisdom Antwerpen, dekenij Geel.⁸

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het gehucht Bergom, dat voor het eerst vermeld werd als "Berchem". De kleine woonkern ligt op het grondgebied van Herselt maar stond steeds onder de invloedssfeer van het nabijgelegen Westerlo, dat zich aan de overkant van de Grote Nete bevindt. De wijk behoorde van oudsher op staatkundig en juridisch vlak tot de heerlijkheid Herselt. Op parochieel en kerkrechtelijk gebied was Bergom echter onderhorig aan de uitgestrekte Sint-Lambertusparochie van Westerlo. Vanaf 1559 viel de parochie onder het bisdom 's Hertogenbosch. Door de toenemende bevolkingsdruk ontstond de behoefte aan een zelfstandige parochie. In 1952 werd in dit gehucht een eigen parochie gesticht. Vervolgens werd de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming gebouwd. De kerk werd ingewijd in 1963.⁹

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Herselt [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14094> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Herselt [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14094> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

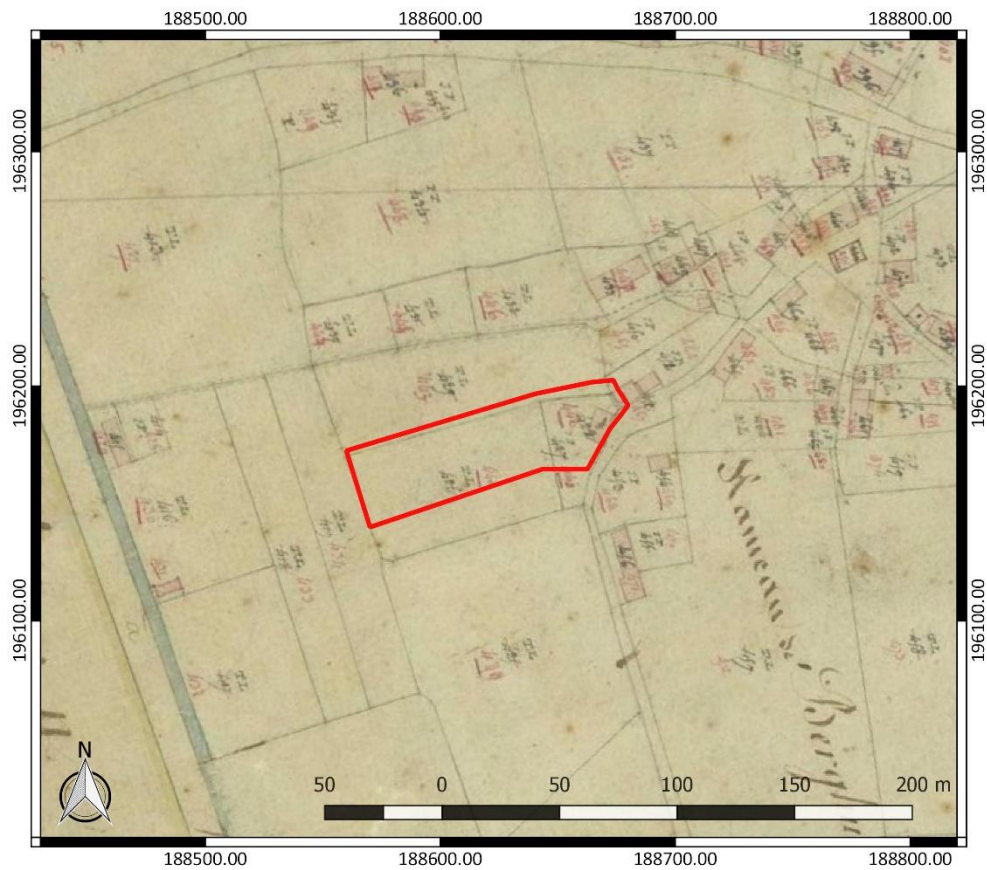
⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Bergom [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14095> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Herselt [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14094> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

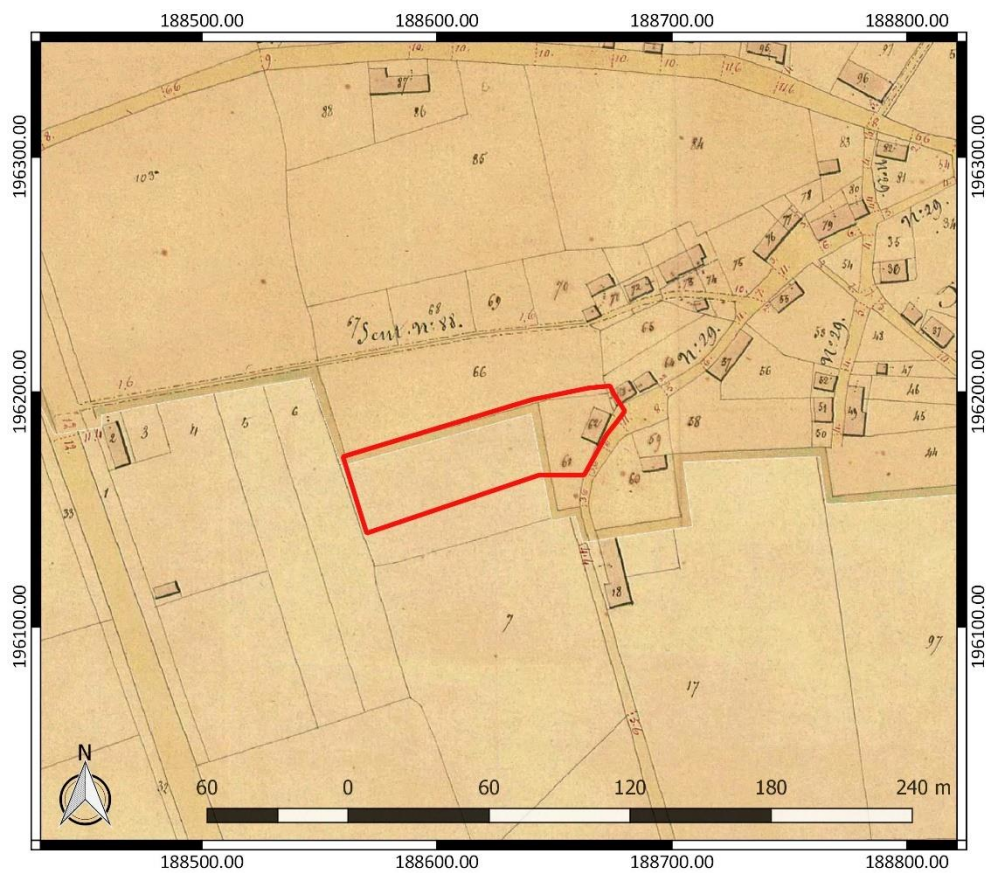
Figuur 14: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), zijn er twee gebouwen te bemerken in het oosten van het onderzoeksgebied (Figuur 14). Het terrein is verder in gebruik als akkerland. De Bergomsestraat loopt reeds langs de oostelijke rand van het terrein. Het onderzoeksgebied bevindt zich in het centrum van het gehucht “Berghum” of Bergom.

Het primitief kadasterplan uit 1830-1834 toont opnieuw bebouwing in het oosten van het onderzoeksgebied (Figuur 15). Slechts één gebouw bevindt zich volledig binnen de grenzen van het terrein. Een tweede gebouw situeert zich deels ter hoogte van de noordoostelijke rand van het terrein. Het is mogelijk dat de Ferrariskaart dezelfde gebouwen weergeeft, maar dat het onderzoeksgebied door een kleine afwijking bij het georefereren van die kaart iets te noordelijk op de kaart geprojecteerd is. Het overige deel van het onderzoeksgebied was vermoedelijk nog steeds in gebruik als akkerland. De Atlas der Buurtwegen uit 1841 (Figuur 16) geeft een gelijkaardig beeld weer als het primitief kadasterplan. Ook de Vandermaelenkaart (1846-1854) toont dezelfde bebouwing (Figuur 17). Door een fout bij het georefereren van de kaart is het onderzoeksgebied hier ten westen van de bebouwing gesitueerd.

Figuur 15: Primitief kadasterplan uit 1830-1834 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://search.arch.be/nl/>)

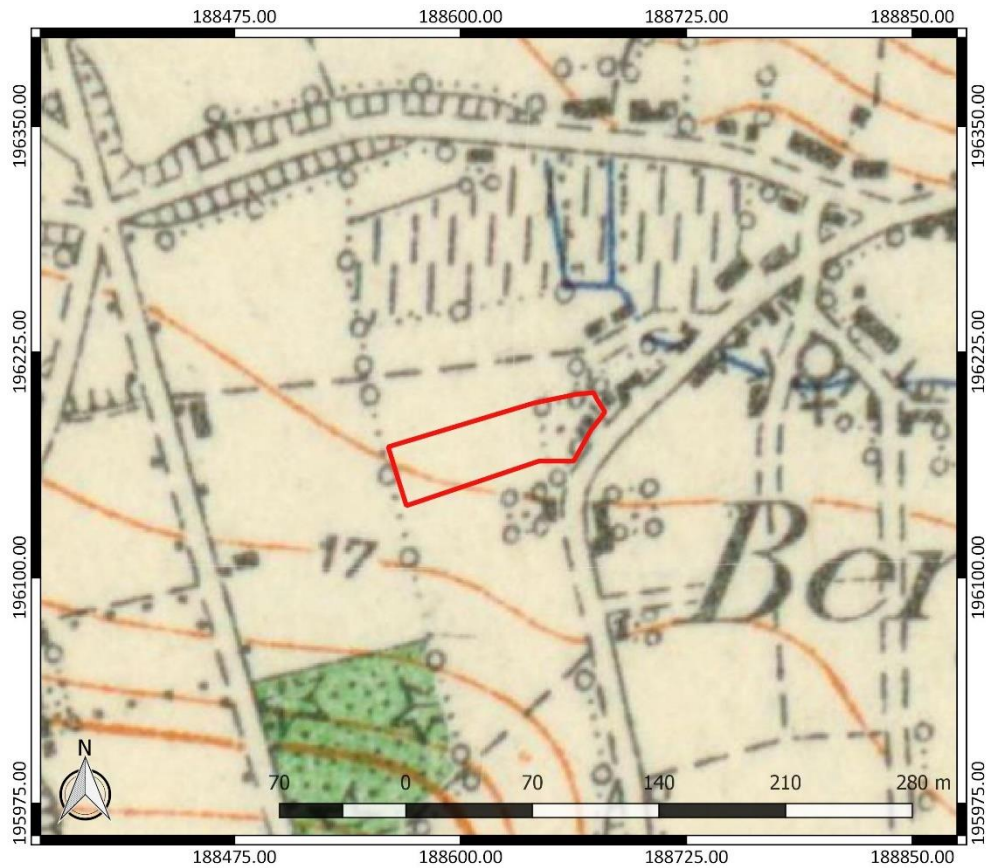
Figuur 16: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

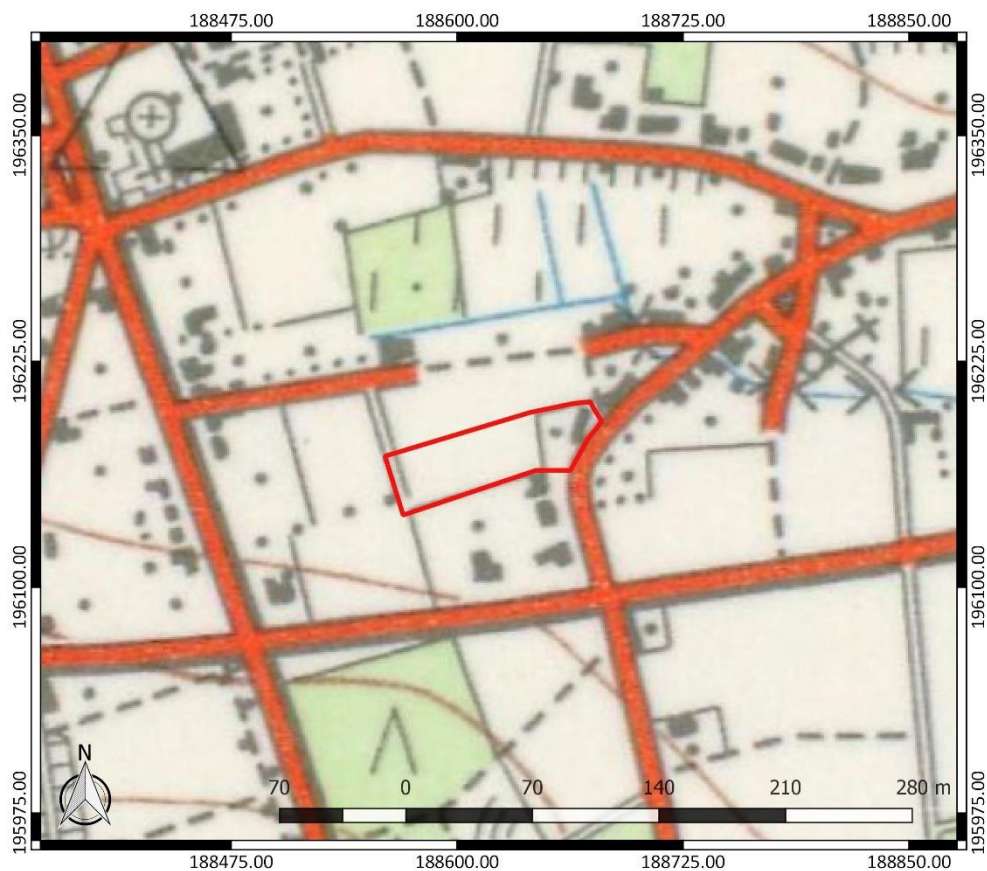
Figuur 17: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op een topografische kaart uit 1930 (Figuur 18) is er nog steeds een gebouw aanwezig in het oosten van het onderzoeksgebied. Een topografische kaart uit 1964-1965 (Figuur 19) toont opnieuw een gebouw langs de straatkant. Het gebouw is iets noordelijker gesitueerd. Mogelijk gaat het dus om een nieuw gebouw en was de oude bebouwing op dit moment reeds afgebroken. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 20) toont dat het onderzoeksgebied nog steeds grotendeels in gebruik is als akkerland. Het beeld is te vaag om uitspraken te doen over de bebouwing op het terrein op dat moment.

Een topografische kaart uit 1976-1977 (Figuur 21) geeft een gelijkaardig beeld weer als de topografische kaart uit 1964-1965. In de omgeving is de bebouwing wel verder toegenomen. Ook een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 22) toont een gebouw langs de straatzijde. In het oosten en het westen van het onderzoeksgebied zijn bomen te bemerken. Verder bestaat het terrein nog steeds uit akkerland.

Figuur 18: Topografische kaart uit 1930 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 19: Topografische kaart uit 1964-1965 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 20: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 21: Topografische kaart uit 1976-1977 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 22: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 23: Luchtfoto uit 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 24: Luchtfoto uit 2014 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 2000-2003 (Figuur 23) toont een aanpassing in de bebouwing in het oosten van het onderzoeksgebied. Het gebouw dat nog te zien is op de luchtfoto uit 1979-1990 is verdwenen. Iets zuidelijker is een nieuw gebouw met bijgebouw te bemerken. Het overige deel van het terrein is onbebouwd gebleven. De bebouwing die op deze luchtfoto te zien is, bleef aanwezig tot in 2013. Op een luchtfoto uit 2014 (Figuur 24) is de bebouwing verdwenen. Het terrein wordt nu volledig ingenomen door akkerland, gras en bomen. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 5).

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

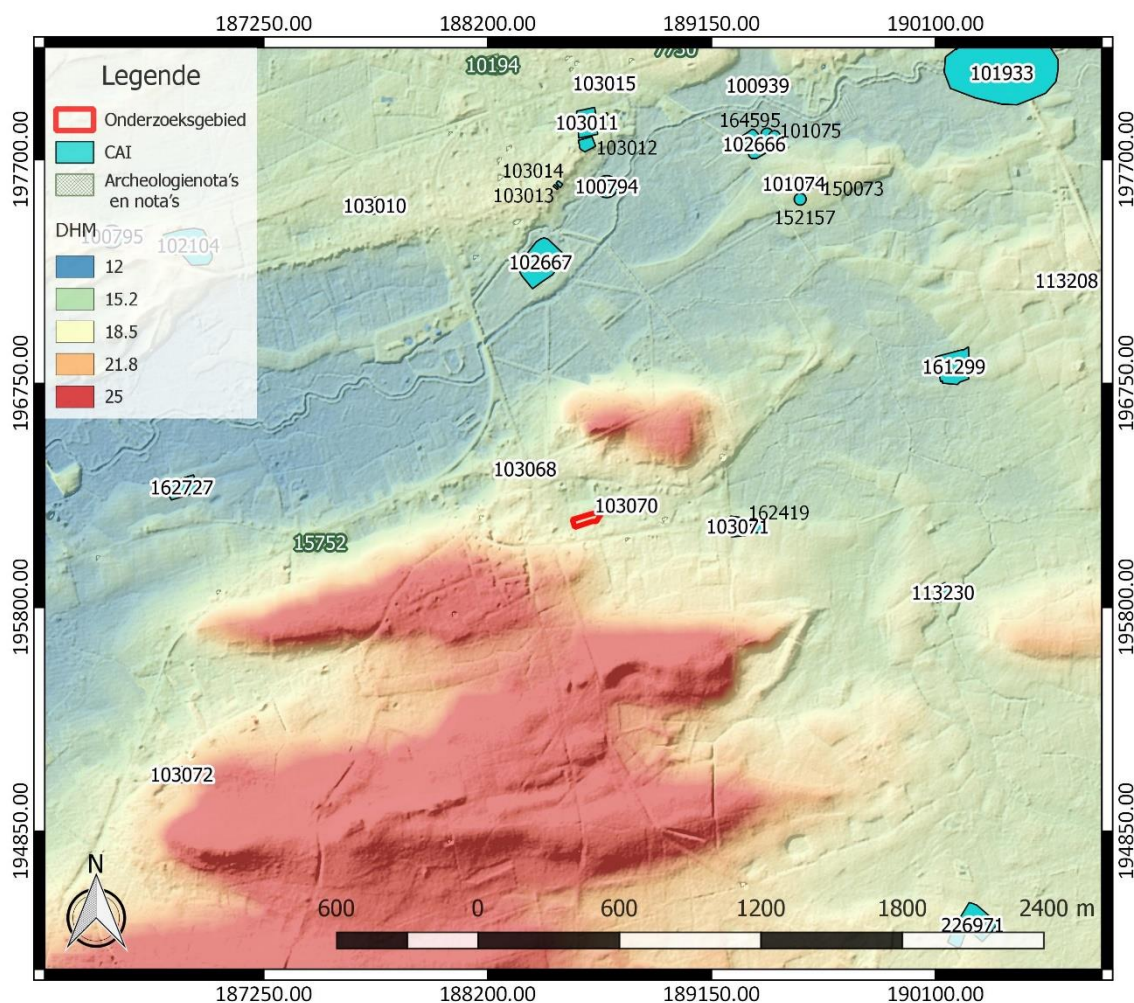
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 25). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Op een afstand van ongeveer 700 m ten oosten van het onderzoeksgebied is een munt uit de midden-Romeinse tijd gevonden (CAI ID 162419). Het gaat mogelijk om een munt van Vespasianus. Er kwam tevens een zegelstempel uit de 16de-17de eeuw aan het licht.¹⁰ Verder zijn er in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied nog enkele archeologische waarden uit de nieuwe tijd aanwezig. Op ca. 100 m ten noordoosten van het terrein bevindt zich een kapel die toegewijd is aan Onze-Lieve-Vrouw (CAI ID 103070). Volgens literaire bronnen klimt de kapel op tot de 17de eeuw. Op de Atlas der Buurtwegen

¹⁰Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Groenheuvelstraat | [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/162419> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

van 1841 is op deze plaats echter nog geen kapel weergegeven. De eerste cartografische bron waarop de kapel afgebeeld is, is een kadasterplan uit 1897.¹¹

Een andere kapel in de buurt, het Kapelleke van de Maarschalk (CAI ID 103068), toegewijd aan Maria, ligt op een afstand van ca. 300 m ten noordwesten van het onderzoeksgebied. Het gebedshuis werd in de 18de eeuw opgericht ter nagedachtenis van veldmaarschalk Jan-Filips-Eugeen de Merode (1674-1732), heer van Herselt en Westerlo. Het exacte bouwjaar is niet bekend. De kapel is wel al afgebeeld op de Ferrariskaart uit 1771-1778. In de volksmond is er ook sprake van het "Molenskapelleke", als verwijzing naar de voormalige Bergomse molen, die zich vlakbij bevond.¹²

Figuur 25: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Ten oosten van het onderzoeksgebied, op een afstand van ca. 600 m, is de Dennenboshoeve (CAI ID 103071) gesitueerd, die in het bezit was van de familie de Merode. De oorsprong van de hoeve gaat

¹¹Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: O.L.V. kapel [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103070> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapel toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/39764> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

¹²Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapelleke van de Maarschalk [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103068> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapelleke van de Maarschalk [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/39766> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

terug tot in de 18de eeuw. De hoeve is weergegeven op de Ferrariskaart. In 1788 strekten de weilanden en velden van de hoeve zich uit over een oppervlakte van 21 ha. Het domein werd in beslag genomen tijdens de Franse Revolutie. Later kwam het opnieuw in het bezit van de familie de Merode. Het woonstalhuis werd herhaaldelijk aangepast. De bijhorende schuur werd verbouwd in de 20ste eeuw.¹³

In de ruimere omgeving zijn er ook nog oudere resten aan het licht gekomen. In de vallei van de Grote Nete, nabij de brug van Zammel (CAI ID 101933), werden een vuurstenen afslag en een ijzeren speerpunt uit de ijzertijd gevonden. Ter hoogte van de Asberg in Westerlo (CAI ID 102104) werd aardewerk uit de metaaltijden verzameld.¹⁴ Op verschillende locaties in de ruime omgeving zijn munten uit de Romeinse tijd aan het licht gekomen. Op een akker langs de Grote Nete werd een vroeg-Romeinse, republikeinse denarius, geslagen onder muntmeester P. Clodius in 42 v. Chr., gedetecteerd (CAI ID 100939).¹⁵ Ter hoogte van CAI ID 164595 werden een dupondius van Marcus Aurelius en een rotte sestertius uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen. Daar vlakbij, op vindplaats CAI ID 101075, werden drie sestertiën en een as uit dezelfde periode ingezameld. Er kwamen ook een draadfibula uit de 1ste eeuw n. Chr. en een schijffibula aan het licht.¹⁶

Ter hoogte van CAI ID 150073 is een vondstenconcentratie uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen. Het gaat om de vondst van twee onbepaalde sestertiën, drie onbepaalde Romeinse asses en één denarius van Faustina II (uit 175-176 n. Chr.). Ook hier werd een draadfibula uit de 1ste eeuw n. Chr. en een fragment van een draadfibula gevonden. Ten westen van de laatstgenoemde locatie bevindt zich vindplaats CAI ID 101074, waar een onleesbare sestertius uit de Romeinse tijd is ontdekt.¹⁷ Een laatste vindplaats waar resten uit de Romeinse tijd zijn aangetroffen, is CAI ID 152157. Er werden munten van Hadrianus (een sestertius en een dupondius), Trajanus (een dupondius en een denarius) en Marcus Aurelius (een sestertius) gevonden, naast 13 onbepaalde sestertii, zeven asses en een republikeinse quinarius van C. Considius Paetus. Verder kwamen hier ook nog een slotpen, een haarnaald, een knopenfibula uit de 1ste eeuw n. Chr., vier hooggewelfde fibulae en twee draadfibulae uit de Romeinse periode tevoorschijn.¹⁸

Verder zijn er nog resten uit de middeleeuwen aanwezig in de ruime omgeving, zoals de laatmiddeleeuwse Kaaibeekhoeve (CAI ID 102666), een omgrachte hoeve die op de Ferrariskaart is weergegeven. Het goed "Qua(et)beke" of "Quackebeke" was oorspronkelijk in het bezit van het domkapittel van Utrecht en werd verpacht aan de heren van Wesemael. Rond 1270 werd de Kaaibeekhoeve met omgeving afgescheiden en in leen gegeven aan Gerard van Wesemael, die zich Heer van Kwabeek (of Kaaibeek) liet noemen. Meer dan honderd jaar was Kaaibeek een aparte heerlijkheid met eigen heren. Pas in 1391 kon de toenmalige heer van Westerlo, Jan I van Wesemael, de rechten van de Kaaibeekhoeve opkopen, waardoor de hoeve opnieuw bij de heerlijkheid Westerlo

¹³Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Dennenboshoeve [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103071> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Dennenboshoeve [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/39762> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

¹⁴Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Zammelse brug 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/101933> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Asberg 1 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102104> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

¹⁵Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: De Merodedreef I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100939> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

¹⁶Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeek V [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/164595> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeek II [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/101075> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

¹⁷Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeek III [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150073> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeek I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/101074> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

¹⁸Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeek IV [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152157> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

ging horen. In 1488 verwierf de familie de Merode Kaaibeek. Het goed werd in 1626 verheven tot baronie. In 1686 werd de hoeve herbouwd in luxueuze stijl. De titel van baronie werd opgeheven tijdens de Franse Revolutie.¹⁹

Ook het Kasteel de Merode (CAI ID 102667) gaat terug tot de late middeleeuwen. Het is een waterburcht met middeleeuwse donjon, 16de-eeuwse uitbreidingen en 17de- en 19de-eeuwse aanpassingen. De burcht is ontstaan en gegroeid rond een "heerlijke" versterking met donjon of woontoren. De donjon werd in circa 1400 opgericht door de familie van Wesemael op een strategische site, ter hoogte van een zandige opduiking in de moerassen ten noorden van de Grote Nete. De site fungeerde vermoedelijk als defensiepunt in het grensgebied van het hertogdom Brabant en het graafschap Loon (vanaf 1366 het prinsbisdom Luik). In de volgende eeuwen verloor de woontoren zijn defensieve functie en in de loop van de 16de eeuw werd het gebouwencomplex uitgebreid en tot kasteel met een grotendeels geometrisch grondplan omgevormd. Er werden vier hoektorens als vooruitgeschoven bastions gebouwd, met tussenliggende vestingmuren rondom een binnenplaats. Vanaf de 17de eeuw werden er aanpassingen uitgevoerd om het residentiële karakter van het kasteel te versterken. Op het grondgebied van Herselt, aan de overzijde van de Nete, werd een geometrische Franse tuin van circa 50 ha met een centrale vijver aangelegd. In de 19de eeuw werd het kasteel gerestaureerd en verfraaid.²⁰

De Sint-Lambertuskerk van Westerlo (CAI ID 103012) heeft tevens een laatmiddeleeuwse oorsprong. Het koor en transept dateren van 1416. De middenbeuk en uitbreidingen werden in de eerste helft van de 16de eeuw gerealiseerd. Later werden er nog aanpassingen uitgevoerd.²¹ Ten noorden van de kerk van Westerlo bevindt zich de voormalige pastorie en dekenij, met oorspronkelijk omgrachte tuin (CAI ID 103011). Volgens jaarankers aan de oostelijke achtergevel werd de pastorie opgericht in 1618. In 1685 zou de pastorie vergroot zijn en in 1786 zouden grondige verbouwingswerken hebben plaatsgevonden waarbij de 17de-eeuwse kern behouden bleef. In de 19de eeuw volgden nog uitbreidingen. De 19de-eeuwse verbouwingen werden verwijderd bij de restauratie in 1981-1983.²²

In de 17de eeuw werden er ook enkele kapellen gebouwd in de omgeving, waaronder de Kapel van Watereynde (CAI ID 113208) in Varendonk (Laakdal). De kapel, die toegewijd is aan Onze-Lieve-Vrouw, zou opgetrokken zijn in het midden van de 17de eeuw, mogelijk ter vervanging van een boomkapel. Op de Ferrariskaart is de kapel niet afgebeeld maar is wel het gehucht Watereynde weergegeven. Van 1863 tot 1956 was de kapel het kleinste gemeentehuis van België. Ze werd gerestaureerd in 1978.²³ De oorsprong van de Kapel van Huypensberg in Westerlo (CAI ID 103015) gaat ook terug tot de 17^{de}

¹⁹Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeekhoeve [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102666> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kaaibeekhoeve [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/39770> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²⁰Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kasteel de Merode [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102667> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kasteel de Merode [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41233> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²¹Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Sint-Lambertuskerk [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103012> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Decanale kerk Sint-Lambertus [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41236> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²²Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Sint-Lambertusstraat 4 (pastorij) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103011> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Dekening Sint-Lambertusparochie met tuin [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41237> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²³Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapel van Watereynde [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/113208> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapel van Watereynde [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41149> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

eeuw. De eerste vermelding dateert uit 1696. Het gebedshuis werd in 1747 vervangen door een nieuwe kapel. In 1989-1990 was de kapel vervallen en werd ze gesloopt. Er volgde een heropgebouwd met recuperatie van het oude materiaal.²⁴

Ter hoogte van vindplaats CAI ID 226971 zijn acht munten gevonden die van de 17de tot de 20ste eeuw gedateerd worden. De meeste munten dateren uit de tweede helft van de 17de eeuw en hebben een waarde van 1 oord. Ze behoren tot de periode van de Spaanse Nederlanden of de feodale vorstendommen. Verder werden er munten uit de tweede helft van de 19de eeuw, met een waarde van centimen, aangetroffen. Deze munten zijn geslagen in het Koninkrijk België en in Frankrijk. De overige munten, centimen en franken uit België, dateren uit de 20ste eeuw. Op deze locatie werden ook granaatfragmenten uit de Tweede Wereldoorlog gevonden.²⁵

In de omgeving zijn ook nog hoeven uit de nieuwe tijd aanwezig. De Spikdorenhoeve (CAI ID 103010) zou voor het eerst vermeld zijn in 1595. De naam wordt gelinkt aan de in 1683 vermelde “tiendenschuur” of “Spijker” aan de westzijde van het Spikdorenveld. De hoeve was eertijds een leengoed van een bastaardtak van de familie van Wezemaal. Op het einde van de 17de eeuw kwam de hoeve in het bezit van de abdij van Tongerlo. De boerenwoning heeft een bewaarde 17de-eeuwse kern en werd aangepast in de 18de eeuw. Uit deze periode zijn in het woongedeelte interieurelementen en een houtstructuur bewaard gebleven. De hoeve is weergegeven op de Ferrariskaart en de Vandermaelenkaart met de vermelding “Spiddorenhoeve”.²⁶ Een andere hoeve in de omgeving, de hoeve Ter Olmanshoek (CAI ID 103072), was oorspronkelijk een geleemde vakwerkbouw die in 1939 volledig versteend werd. Volgens een opschrift in het bewaard gebinte gaat de hoeve terug tot in 1609.²⁷

Op de Grote Markt van Westerlo is een huis met een vermoedelijk 17de- 18de-eeuwse kern bewaard gebleven (CAI ID 103014). Het gaat om een neoclassicistisch heren- en dubbelhuis, dat werd aangepast in de tweede helft van de 19de eeuw. Oorspronkelijk was het een brouwerij. Het gebouw is afgebeeld op een kaart uit 1716.²⁸ Naast dit herenhuis bevond zich het burgerhuis Wit Leeuwken met mogelijke 17de- of 18de-eeuwse kern (CAI ID 103013). Deze woning is niet langer bewaard.²⁹

Er bevinden zich ook nog enkele sites met walgracht uit de nieuwe tijd in de omgeving. De omgrachte Groenheuvelhoeve (CAI ID 113230) dateert van vóór 1750 en was eertijds in het bezit van het Onze-

²⁴Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapel van Huypensberg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103015> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Kapel van de Huypensberg [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41208> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²⁵Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Hulst [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/226971> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²⁶Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Spikdorenhoeve [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103010> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Spikdorenhoeve [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41239> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²⁷Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Ter Olmanshoek [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103072> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Hoeve Ter Olmanshoek [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/39674> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²⁸Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Grote Markt 53 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103014> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Herenhuis [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41217> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

²⁹Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Wit Leeuwken [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103013> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Burgerhuis Wit Leeuwken [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41218> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

Lieve-Vrouwegasthuis van Meerhout.³⁰ Op de Ferrariskaart is ook nog een site met walgracht weergegeven tussen de Grote Nete en de Provinciebaan (CAI ID 162727). Deze walgrachtsite gaat dus minstens terug tot in de periode 1771-1778. De site verschoof later mogelijk naar het oosten toe.³¹ De Ferrariskaart geeft ook nog een molen weer in de omgeving: de Molen van Zoerle-Parwijs (CAI ID 100795).³²

Tot slot zijn er nog verdedigingselementen uit de nieuwe tijd te vinden in de omstreken. Het betreft een schans ter hoogte van locatie “Het Riet” (CAI ID 100794) en mogelijk ook ter hoogte van locatie “Het Fort” (CAI ID 161299).³³ Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Ook bekrachtigde archeologienota’s of nota’s van terreinen in de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied dateren uit de metaaltijden, de Romeinse tijd, de late middeleeuwen, de nieuwe en de nieuwste tijd. Ze wijzen algemeen op het archeologisch potentieel van deze regio.

Specifiek voor het onderzoeksgebied stellen we vast dat het een gunstige landschappelijke ligging kent. Het is gesitueerd in een gradiëntzone, op de overgang van een verhevenheid in het landschap naar de vallei van de Bergomse Loop toe.

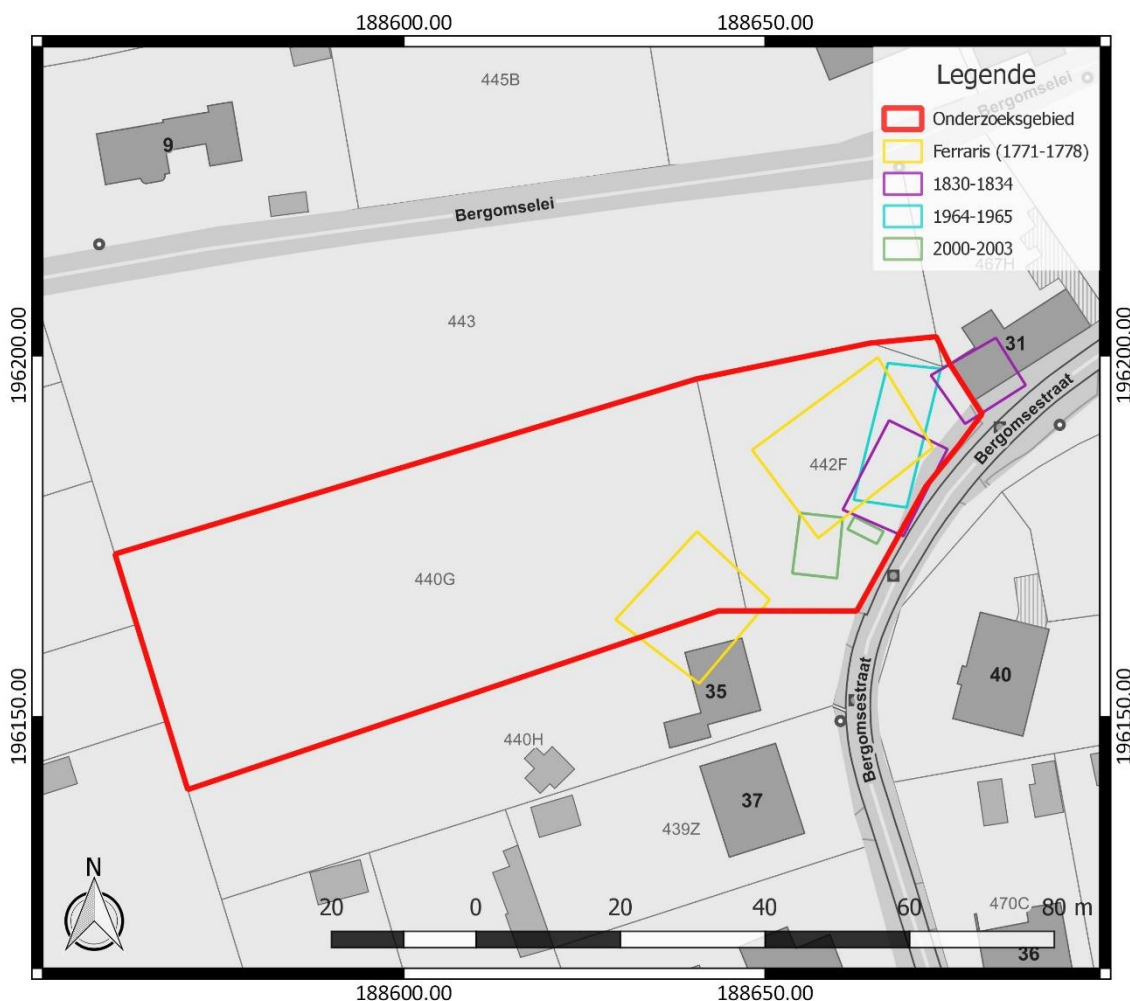
Vanaf de 18de eeuw kunnen we de gebruiksevolutie van het terrein reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto’s. Ze tonen ons dat zich in het oosten van het onderzoeksgebied reeds in de 18de eeuw bebouwing bevond. We moeten dus rekening houden met het feit dat in het oosten van het onderzoeksgebied resten van historische bebouwing aangetroffen kunnen worden. Doorheen de tijd zien we dat de bebouwing op het terrein veranderingen doormaakt. Vandaag de dag is er geen bebouwing meer aanwezig op het terrein.

³⁰Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Groenhevelhoeve [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/113230> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Groenhevelhoeve [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41150> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

³¹Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Provinciebaan I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/162727> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

³²Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Molen van Zoerle-Parwijs [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100795> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

³³Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Het Riet [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100794> (Geraadpleegd op 03-12-2020); Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: Het Fort [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/161299> (Geraadpleegd op 03-12-2020)

Figuur 26: Synthesekaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen, de aanleg van wegenis en omgevingsaanleg. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein in een gradiëntzone en op het voorkomen van verschillende gekende archeologische waarden in de omgeving. Ze dateren uit de metaaltijden tot heden, maar ook de aanwezigheid van oudere archeologische resten is op dit moment niet uit te sluiten. Verder is de kans bestaande dat in het oosten van het onderzoeksgebied resten van historische bebouwing aanwezig zijn. Reeds vanaf de 18de eeuw tonen historische kaarten ons bebouwing in het oosten van het onderzoeksgebied. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein zoals we die konden reconstrueren, verwachten we voor het westen van het onderzoeksgebied een goed bewaard bodemarchief. In het oosten is het bodemarchief wellicht deels aangetast door de bebouwing die er doorheen de tijd aanwezig was. De geplande werken op het terrein betekenen een ernstige bedreiging van het nog aanwezige bodemarchief. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein is bijkomend vooronderzoek nodig in het kader van de geplande werken.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is evenmin relevant. We kunnen op basis van het bureauonderzoek reeds een goede inschatting van het archeologisch potentieel van het terrein maken. De onderzoeksmethode dient sowieso ook nog gevolgd te worden door andere onderzoeksmethoden. Daarom is het kosten-baten efficiënter om meteen in te zetten op een andere onderzoeksmethode.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein in een gradiëntzone en op het voorkomen van verschillende gekende archeologische waarden in de omgeving. Ze dateren uit de metaaltijden tot heden, maar ook de aanwezigheid van oudere archeologische resten is op dit moment niet uit te sluiten. Verder is de kans bestaande dat in het oosten van het onderzoeksgebied resten van historische bebouwing aanwezig zijn. Reeds vanaf de 18de eeuw tonen historische kaarten ons bebouwing in het oosten van het onderzoeksgebied. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein zoals we die konden reconstrueren, verwachten we voor het westen van het onderzoeksgebied een goed bewaard bodemarchief. In het oosten is het bodemarchief wellicht deels aangetast door de bebouwing die er doorheen de tijd aanwezig was. De geplande werken op het terrein betekenen een ernstige bedreiging van het nog aanwezige bodemarchief. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein is bijkomend vooronderzoek nodig in het kader van de geplande werken.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bogemans, F./M. Van Molle, 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 24 Aarschot*, Brussel.

4.2 Websites

Cartesius (2020)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2020)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2020)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2020)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2020)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2020)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

Rijksarchief België (2020)
<https://search.arch.be/nl/>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

